

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра всесвітньої історії**

Буравський О. А.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»**

**Житомир
ЖДУ ім. І. Франка
2023**

УДК 94(100)(072):37.091.33

Б 91

Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 31 березня 2023 р.)

Рецензенти:

Володимир Баран, доктор історичних наук, професор
(*Волинський національний університет імені Лесі Українки*);

Олександр Суліменко, кандидат історичних наук, доцент
(*Поліський національний університет (м. Житомир)*);

Сергій Стельникович, доктор історичних наук, доцент
(*Житомирський державний університет імені Івана Франка*)

Буравський О. А.

Б 91 Методичні рекомендації до семінарських занять з освітньої компоненти «Методика навчання всесвітньої історії». Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023. 44 с.

У методичних рекомендаціях уміщено розподіл навчального часу за темами курсу, теми та плани семінарських занять, питання для самостійної роботи, список рекомендованої літератури, тестові завдання, контрольні питання до екзамену. У процесі укладення методичних рекомендацій ураховано вимоги кредитно-модульної системи.

Для здобувачів вищої освіти історичного факультету першого (бакалаврського) рівня.

УДК 94(100)(072):37.091.33

Б 91

© О. А. Буравський, 2023
© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Опис освітньої компоненти.....	5
Методичні рекомендації до семінарських занять.....	8
Тестові завдання з освітньої компоненти «Методика навчання всесвітньої історії».....	31
Контрольні питання до екзамену.....	41

ВСТУП

Предметом вивчення освітньої компоненти є методика викладання всесвітньої історії в закладах загальної середньої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс має міжпредметні зв'язки з такими навчальними дисциплінами історичного циклу: “Історія України”, “Всесвітня історія”, “Психологія”, “Педагогіка”.

Програма освітньої компоненти складається з таких модулів:

Модуль 1. Принципи та методи навчання історії.

Модуль 2. Форми організації навчального процесу.

Мета та завдання освітньої компоненти

Мета курсу – формування в майбутніх учителів системи основних знань та вмінь, які становлять основу професійної підготовки, забезпечення їхньої підготовки до викладання предмета.

Основними **завданнями** вивчення освітньої компоненти «Методика навчання всесвітньої історії» є:

- вивчення історії розвитку методики як науки;
- розуміння основних закономірностей методики викладання;
- вивчення чинних шкільних програм, підручників, методичної літератури з історії;
- дослідження процесу формування історичних знань;
- аналіз методів і методологічних прийомів навчання та виховання учнів у процесі вивчення історії як на уроках, так і позаурочний час;
- характеристика основних засобів навчання історії;
- характеристика міжпредметних та міжкурсівих зв'язків;
- пошук форм організації навчально-виховного процесу з історії;
- аналіз системи перевірки й оцінки знань, умінь та навичок учнів;
- вивчення форм та методів позакласної роботи з історії;
- осмислення проблем сучасної методики.

Освітня компонента «Методика навчання всесвітньої історії» викладається на IV курсі, у VII семестрі.

На вивчення освітньої компоненти відведено 150 годин; 5 кредитів ECTS.

Форма проведення занять: лекції, практичні заняття.

Опис освітньої компоненти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ОПП / ОНП рівень вищої освіти	Характеристика освітньої компоненти	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова	
	014.03 Середня освіта (Історія)		
Модулів – 2	Середня освіта (Історія)	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 150		4	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,2 самостійної роботи здобувача – 7,4 год.	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Лекції	
		26 год.	–
		Практичні / Семінарські	
		28 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		96 год.	–
Індивідуальна робота			
–	–		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36% : 64%

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		Лекції	Практичні/Сем	Лабораторні заняття	Самостійна	Індивідуальні заняття		Лекції	Практичні/Сем	Лабораторні заняття	Самостійна	Індивідуальні заняття
Модуль I. Принципи та методи навчання історії												
Тема 1. Поняття методики викладання історії	12	2	2	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 2. Історична освіта в Україні на сучасному етапі.	12	2	–	–	10	–	–	–	–	–	–	–
Тема 3. Суть процесу навчання історії.	10	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 4. Пізнавальні вміння та можливості учнів у методиці навчання історії.	14	2	4	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 5. Принципи та методи навчання історії.	12	2	2	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 6. Характеристика окремих методів навчання історії.	15	2	4	–	9	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модулем 1	75	12	12	–	51	–	–	–	–	–	–	–
Модуль II. Форми організації навчального процесу												
Тема 7. Інноваційні технології у	17	4	4	–	9	–	–	–	–	–	–	–

викладанні історії.												
Тема 8. Урок як основна форма навчання історії.	12	2	4	–	6	–	–	–	–	–	–	–
Тема 9. Форми організації навчального процесу.	12	2	4	–	6	–	–	–	–	–	–	–
Тема 10. Способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії.	14	2	4	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 11. Позакласна робота з історії.	10	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Тема 12. Професіограма вчителя історії.	10	2	–	–	8	–	–	–	–	–	–	–
Разом за модулем 2	75	14	16	–	45	–	–	–	–	–	–	–
Усього годин	150	26	28	–	96	–	–	–	–	–	–	–

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти на семінарському занятті

Оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою»

URL: https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1

Принципи та методи навчання історії.

Семінарське заняття № 1

Поняття методики викладання історії (2 год.)

Мета: З'ясувати сутність методики викладання історії, завдання курсу “Методика навчання всесвітньої історії” та основні принципи розвитку сучасної історичної освіти.

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення цієї теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Поняття методики викладання історії.
2. Завдання курсу «Методика навчання всесвітньої історії».
3. Процес навчання історії.
4. Основні принципи розвитку сучасної історичної освіти.

Основні терміни та поняття: *метод, методика, методика викладання історії, процес навчання історії, цілі навчання, зміст навчання, пізнавальні можливості учнів; організація (технологія) навчання історії, результати навчання, принципи розвитку сучасної історичної освіти.*

Завдання для самостійної роботи

1. Зарубіжний досвід реформування освіти та вивчення історії.
2. Нові підходи до вивчення історії.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Місце методики викладання історії в системі педагогічних та спеціальних наук.
2. Зародження методики викладання історії та шкільної історичної освіти в Україні.

Теми рефератів

1. Концепція української національної школи та проблеми викладання історії
2. Значення методики історії для вчителя.

Питання для обговорення

1. Пригадайте свій досвід навчання в середній школі. Як ви вважаєте, які чинники організації пізнавальної діяльності, застосовувані вашими вчителями, дозволяли вам краще засвоювати матеріал з історії? На яких уроках вам було цікавіше? Про якого вчителя й урок історії ви мріяли? Чому?
2. Чи потрібно вивчати методику навчання всесвітньої історії у вищому навчальному закладі? Чому?

3. Чи допомагає вона вчителю, який багато років працює в школі? Чому?
4. Які проблеми методики історії є найбільш актуальними сьогодні?
5. Як методика викладання історії пов'язана з психологією?
6. Кожен шкільний предмет має свою методику навчання. У чому специфіка викладання історії як предмета?
7. Які проблеми поставить XXI ст. перед викладачами історії?
8. Проаналізуйте основні цілі й завдання викладання історії на сучасному етапі. Запропонуйте свої варіанти.

Методичні рекомендації

Розкриваючи **перше питання**, студент має насамперед дати визначення основних понять. *Методика* – це вчення про методи викладання певної науки, предмета. *Методика викладання історії* – це наукова дисципліна, що досліджує процес навчання історії для використання його закономірностей для підвищення ефективності освіти, виховання й розвитку учнів. Методика розробляє зміст, організацію й методи викладання історії відповідно до вікових особливостей дітей.

Аналізуючи питання, студенти повинні також звернути увагу на те, що ефективність і якість навчання історії залежить від того, наскільки вчитель володіє методами навчання й застосовує їх на практиці.

Висвітлюючи **друге питання**, здобувачі вищої освіти мають підкреслити, що сучасний період висунув перед методикою викладання історії нові цілі й поставив учених, методистів, учителів-практиків перед необхідністю переосмислення основних положень методичної науки. Основне питання, що стоїть перед ученими та вчителями – чого і як учити дитину? Як визначити справді необхідний і доцільний склад та обсяг історичних знань? Як підвищити реальний рівень навчальних досягнень дітей, розвинути їхні ключові та предметні компетентності й здатність до самореалізації як у процесі навчання, так і в житті?

У **третьому питанні** зазначимо, що *процес навчання історії* – це система взаємодії суб'єктів навчання – учителя й учнів.

Необхідно також виділити його складові: *цілі навчання* – заплановані результати щодо рівня освіченості, вихованості й розвитку учнів; *зміст навчання* – система знань, умінь та досвід діяльності; *пізнавальні можливості учнів* – диференційований підхід; *організація (технологія) навчання історії* – форми, методи, методичні прийоми та засоби роботи вчителя й учнів; *результати навчання* – досягнутий рівень освіти, виховання й розвитку учнів.

Розгляд **четвертого питання** потребує виділення та характеристики таких основних принципів розвитку історичної освіти: *гуманізація та демократизація навчального процесу; переважання діалогічності взаємодії вчителя й учнів у навчальному процесі; самоактивність і саморегуляція учнів у навчанні; науковість навчальної інформації; історизм; культуровідповідність; інтер- та полікультурність; домінування загальнолюдських цінностей у вихованні та навчанні; особистісно орієнтований підхід до навчання.*

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Х.: “Основа”, 2005. 128 с.
2. Баханов К. О. Професійний довідник вчителя історії. Х.: Вид.група «Основа», 2012. 239 с.
3. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2006. 328 с.

Додаткова

4. Бакка Т. Подолання негативних проявів стереотипного мислення та формування толерантності як основи співжиття в полікультурному суспільстві. *Історія в рідній школі*. 2016. № 1. С. 41–44.
5. Баханов К. О. Місце національної історії в структурі сучасної шкільної історичної освіти. *Історія та правознавство*. 2015. № 1–2. С. 4–5.
6. Войцеховський Ю. Вивчаємо всесвітню історію. *Історія школі*. 2015. № 7–8. С. 24–27.
7. Патриляк І. Історія та історична пам’ять не завжди ідентичні. *Історія України*. 2015. № 12. С. 5–8.
8. Страдлінг Р. Проблеми викладання історії у XXI столітті. URL: <http://www.novadoba.org.ua/ukr/node/53>.
9. Трухан О. Ф. Використання сучасних методик викладання історії в школі. *Історія та правознавство*. 2015. № 4–5. С. 10–14.
10. Яковенко Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

Семінарські заняття № 2–3

Пізнавальні вміння та можливості як компонент змісту шкільної історичної освіти (4 год)

Мета: дослідити методику формування пізнавальних умінь і можливостей у навчанні історії.

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення зазначеної теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Поняття про вміння в методиці викладання історії.
2. Методика формування пізнавальних умінь та навичок у навчанні історії.
3. Характеристика індивідуально-психологічних чинників організації пізнавальної діяльності учнів.
4. Прийоми та засоби застосування мотиваційної діяльності на уроці історії.
5. Методика формування інтересу у навчанні історії.
6. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні історії.
7. Кабінет історії в школі.

Основні терміни та поняття: *пізнавальні вміння, навичка, прийом розумової діяльності, прийом навчальної роботи, прийом учіння, спеціальні (предметні) уміння та навички, загальнонавчальні вміння та навички, навчальні пам'ятки, аналіз, істотна ознака, навчальний кабінет, пізнавальні можливості, інтерес до предмета, диференційований підход до учнів у навчанні історії, пізнавальні здібності.*

Завдання для самостійної роботи

1. Якою є послідовність роботи вчителя над формуванням в учнів вмінь?
2. Що включає в себе методика формування вмінь?
3. Що таке пам'ятка і як її використовувати?
4. Дайте власне визначення понять «уміння» та «навичка» й наведіть приклади.
5. Поясніть, чому пізнавальні вміння й навички є важливим компонентом змісту історичної освіти. Як вони пов'язані з предметними та ключовими компетентностями?
6. Визначте критерії класифікації пізнавальних умінь і поясніть. Чому такі знання є важливими для вчителя?
7. Охарактеризуйте шляхи та етапи формування пізнавальних умінь і навичок у навчанні історії. Наведіть приклади з конкретних уроків.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Види пізнавальних умінь, що формуються в шкільних курсах історії.
2. Методика формування пізнавальних умінь.
3. Кабінет історії.
4. Проблема вивчення пізнавальних можливостей учнів у методиці навчання історії.
5. Пізнавальні процеси в навчанні історії.
6. Особливості пізнавального інтересу учнів до історії.
7. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні.

Теми рефератів

1. Розвиток умінь та навичок учнів у викладанні історії.
2. Розвиток пізнавального інтересу учнів до історії.
3. Учнівські компетенції.
4. Особистісно орієнтований підхід у викладанні історії.
5. Діагностування навчальних досягнень учнів з історії.

Питання для обговорення

1. Яку роль відіграють уміння в навчанні історії?
2. Запропонуйте свої технології розвитку пізнавальних можливостей учнів.
3. Запропонуйте методи, форми та засоби для формування пізнавального інтересу учнів.
4. Якими мають бути умови успішного формування вмінь учнів з історії? Чому основна робота в цьому напрямі має відбутися в 5-7-х класах?
5. Зробіть порівняльну характеристику основних умінь учнів, що формуються

під час пасивного та активного навчання.

6. Які варіанти класифікації вмінь існують у методиці історії?

7. На які групи розподіляють уміння? Наведіть приклади вмінь кожної групи.

8. Інтеграція навчання – шлях до розвитку творчих здібностей дитини. Зінтегруйте навчальний курс історії з іншими предметами.

9. Особистісний підхід у навчанні сприяє розвитку компетентностей учнів – пізнавальних, творчих, комунікативних, оргдіяльнісних. Охарактеризуйте кожну компетентність.

10. Як би Ви оформили кабінет історії в школі.

11. Якими можуть бути теми методичних досліджень з проблеми розвитку інтересу учнів до історії.

Методичні рекомендації

У процесі висвітлення **першого питання** студенту потрібно дати визначення таких понять: *пізнавальні вміння* – це підготовленість до свідомих і точних дій (розумових і практичних), здатність учня послідовно застосовувати всю сукупність навчальних і розумових дій під час вивчення нового матеріалу, розв'язання незнайомих пізнавальних завдань; *пізнавальні навички* – це певна сукупність дій, виконуваних з високою часткою автоматизму.

У **другому питанні** рекомендуємо звернути увагу на те, що успішність формування пізнавальних вмінь у навчанні історії залежить від низки умов. Учитель повинен чітко уявляти, яких прийомів навчальної роботи відповідно до вікових пізнавальних можливостей потрібно навчати школярів у конкретних класах.

У **третьому питанні** рекомендуємо звернути увагу на рівень розвитку пізнавальних процесів: сприйняття, уяви, пам'яті, мислення, уваги. Вони є індивідуальними та взаємопов'язані між собою. Необхідно враховувати роль емоційно-вольової характеристики учня, що впливає на його загальну навченість.

У **четвертому питанні** рекомендуємо звернути увагу на прийоми та засоби застосування мотиваційної діяльності на уроці історії.

У **п'ятому питанні** студенту варто зазначити, що проблема інтересу – одна з найважливіших під час навчання в школі. Необхідно схарактеризувати основні фактори, що впливають на формування інтересу школярів. Учителю потрібно знати причини відсутності інтересу до знань. Тому варто визначити їх та охарактеризувати.

Під час розкриття **шостого питання** необхідно зауважити, що в шкільному житті учнівське різноманіття насамперед визначається предметно-пізнавальними здібностями, тобто індивідуально-психологічними особливостями, що є умовами успішного здійснення певної діяльності й позитивної динаміки оволодіння знаннями, уміннями й навичками.

Розкрити особливості методики диференційованого підходу, запропонованої П. Горою.

У відповіді треба підкреслити, що *кожна категорія школярів залежно від рівня навченості, потребує свого підходу, особливих методичних рішень уроку.*

Аналізуючи **сьоме питання**, студенти мають наголосити, на тому, що значну роль у процесі викладання історії в школі відіграє наявність навчального кабінету, де зосереджені всі необхідні засоби для організації навчальної, факультативної та позакласної роботи з учнями. Потрібно визначити вимоги до кабінету історії.

Рекомендована література:

Основна

1. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі К.: Генеза, 2006. 328 с.

Додаткова

2. Вернигор І. Використання методики розвитку критичного мислення на уроках історії. *Історія в рідній школі*. 2016. № 1. С. 21–23.
3. Витрикуш Н. Особистісно-орієнтований підхід у викладанні історії. *Історія України*. 2006. № 10. С. 16–20.
4. Ворожбит Л. Навчально-методична база кабінету історії. *Історія України*. 2015. № 10. С. 12–15.
5. Гриценко А. Досвід формування інформаційної компетентності старшокласників у процесі навчання всесвітньої історії. *Історія в сучасній школі*. 2013. № 5. С. 36–38.
6. Гриценко А. Роль освітянських бібліотек при формуванні у старшокласників умінь використовувати сучасні інформаційні ресурси. *Історія в рідній школі*. 2014. № 3. С. 17–19.
7. Кожем'яка О. Формування і розвиток науково-дослідницьких умінь і здібностей старшокласників. *Історія в сучасній школі*. 2013. № 12. С. 25–27.
8. Колеснікова М. С. Критичне мислення майбутнього вчителя історії як показник якості професійної підготовки. *Дидаскал*. 2020. № 20. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/13753>.
9. Терещенко К. Розвиток креативних здібностей студентів за допомогою «Мозкового штурму» (на прикладі теми «Японія, Індія, Китай в 30 рр. ХХ ст.»). *Історія в школі*. 2015. № 1–2. С. 48–51.
10. Терно С. Навчання критичного мислення. *Історія в сучасній школі*. 2013. №6. С. 25–31.

Семінарське заняття № 4

Принципи та методи навчання історії (2 год.)

Мета: Проаналізувати принципи та методи навчання історії.

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення вказаної теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Принципи викладання історії.
2. Методи навчання історії, їх класифікація.
3. Словесні методи навчання: розповідь, пояснення, бесіда.
4. Класифікація видів бесіди.

Основні терміни та поняття: *принципи навчання історії, методи викладання історії, прийоми, класифікація методів і прийомів навчання історії, пасивні, активні та інтерактивні методи навчання, засоби навчання, пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, дослідницький метод, частково-пошуковий метод, розповідь, пояснення, бесіда.*

Завдання для самостійної роботи

1. Запропонуйте нові принципи навчання в системі особистісно орієнтовного навчання.
2. У чому сутність класифікації методів навчання історії за характером взаємодії учасників навчального процесу?
3. Запропонуйте нові прийоми та засоби навчання історії.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Визначте критерії, за якими в методичній науці класифікували методи навчання історії.
2. Як співвідносяться між собою методи, прийоми та засоби навчання історії?
3. Порівняйте зміст понять прийоми навчання, прийоми викладання, прийоми вчіння, прийоми навчальної роботи та прийоми розумової діяльності, визначте їх співвідношення.
4. Охарактеризуйте прийоми вивчення історичних фактів на емпіричному рівні.
5. Охарактеризуйте прийоми вивчення історичного матеріалу на теоретичному рівні.

Теми рефератів

1. Класифікація методів навчання історії.
2. Принципи навчання історії.
3. Дослідницький метод навчання історії.

Питання для обговорення

1. Які класифікації методів навчання історії вам відомі?
2. Обґрунтуйте різні підходи до класифікації методів навчання.
3. Визначте принципи навчання в системі особистісно орієнтовного навчання.

Методичні рекомендації

Опрацьовуючи **перше питання**, здобувачі вищої освіти мають виокремити такі сучасні принципи викладання історії: *науковості; об'єктивності; гуманізму; демократизму; національно-державної спрямованості; природовідповідності, наочності.*

Розкриваючи **друге питання**, зазначимо, що перед учителями-практиками повсякчасно постає питання: як учити дітей? Це дидактичне питання виводить нас на категорію методів навчання. Методи навчання допомагають досягнути поставленої мети, реалізувати намічений зміст, наповнити навчання пізнавальною діяльністю. Метод є сполучною ланкою між метою та кінцевим результатом. **Під методами навчання історії** потрібно

розуміти способи спільної діяльності вчителя й учнів у процесі навчання, спрямовані на досягнення його мети.

У відповіді потрібно наголосити, що в педагогічній науці існують різні погляди щодо питання про класифікацію методів навчання. Критерієм тут є логічні шляхи засвоєння знань учнів, джерела набуття цих знань, ступінь активності учнів під час їх засвоєння, форма реалізації обсягу знань. Жоден метод навчання не є універсальним.

Варто проаналізувати класифікацію методів визначених методистом

І. Я. Лернером, які часто застосовуються в процесі викладання історії: *пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький.*

Відповідаючи на **третє питання**, студенти повинні приділити увагу основним видам монологічної форми усного викладу – *розповіді та поясненню*. Важливо охарактеризувати такий *метод навчання, як бесіда*, яка являє собою форму запитання – відповідь. Потрібно зазначити, що основна вимога цього методу – це чітка система продуманих запитань. Вони повинні включати завдання на аналіз, порівняння, зіставлення, виявлення головного, загальних рис та особливостей декількох подій, явищ, оцінку історичних фактів, докази положення, висновки, обґрунтування позицій, установлення причиново-наслідкових зв'язків.

Розглядаючи **четверте питання**, студент має проаналізувати такі види бесід: *вступна бесіда*, що дає змогу виявити обсяг реальних знань учнів, на які можна спиратися під час вивчення нового матеріалу, *аналітичну й узагальнювальну*, яка слугує для осмислення викладеного матеріалу, *контрольну, або перевірочну*, що включає питання, які потребують аналізу, систематизації та узагальнення.

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2000. 160 с.
2. Баханов К. О. Навчання історії в школі: інноваційні аспекти. Х.: Вид. гр. “Основа”, 2005. 128 с.

Додаткова

3. Даннік Л. Застосування активних методів навчання у профільній та професійній підготовці старшокласників. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. Випуск 46. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2013/12/Visnuk-46.pdf#page=91>
4. Маринченко Г. Сторітеллінг як інноваційний метод в українській педагогіці та його використання на уроках історії. *Теорія та методика навчання суспільних дисциплін*. 2019. Випуск 7. URL: https://www.academia.edu/39012301/Сторітеллінг_як_інноваційний_метод_в_українській_педагогіці_та_його_використання_на_уроках_історії.
5. Осадчук Р. Роль запитань учителя у застосуванні словесно-діалогічних методів навчання. *Історія в школі*. 2000. № 8. С. 20–22.

6. Пометун О. Вчимося ставити запитання: чи актуально це для сучасного вчителя історії? *Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: збірник тез I Всеукраїнської науково практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи»,* (Київ, 30 вересня 2019 р.). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717282>.
7. Червінська Н. Дискусія як модель навчання. *Історія в рідній школі.* 2015. № 1-2. С. 27–30.

Семінарські заняття № 5–6 **Характеристика окремих методів навчання історії (4 год.)**

Мета: проаналізувати методи використання на уроках історії підручника, історичних документів, історичних карт, наочності, ТЗН.

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення цієї теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Методика використання на уроці шкільного підручника з історії. Вимоги до сучасного шкільного підручника з історії.
2. Методи роботи з історичним документом.
3. Методи роботи з історичними картами на уроках історії.
4. Використання наочності, ТЗН у навчанні історії.

Основні терміни та поняття: *шкільний підручник з історії, історичний документ, історична карта, наочність, ТЗН у навчанні історії, освітні електронні ресурси (ОЕР), інформаційно-комунікативні технології (ІКТ).*

Завдання для самостійної роботи

1. Складіть власний перелік вимог до сучасного підручника з історії.
2. Порівняйте можливості в навчанні історії аудіовізуальних засобів навчання з комп'ютером. Чи можна надавати перевагу якомусь засобу навчання, чому?
3. Якою є методика роботи з різними видами ТЗН?
4. Якими є функціональні можливості комп'ютера на уроках історії?
5. Як ІКТ застосовують у навчанні історії?
6. Якою є роль ІКТ у сучасному навчанні історії?

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Складіть власний перелік вимог до сучасного підручника з історії.

Теми рефератів

1. Використання ІКТ у викладанні всесвітньої історії.

Питання для обговорення

1. Проблеми шкільного підручника з історії.

Методичні рекомендації

Розкриваючи *перше питання*, студент має підкреслити, що основним прийомом роботи учнів із текстом підручника на уроці залишається прийом «коментованого читання». Учителю необхідно ставити перед учнями спеціальні завдання для формулювання висновків із прочитаного, роботи над висновками, джерелами, ілюстраціями, що вміщені в підручнику.

Розгляд питання потребує також виділення студентами основних вимог до сучасного підручника: *бути вільним від політичних та ідеологічних пристрасей; поєднувати традиційний текст, хрестоматійні й довідкові матеріали, різноманітні ілюстрації, розгорнутий методичний апарат, сучасний інструментарій оцінювання; орієнтований на: демократичні цінності та пріоритети громадянського суспільства; максимальну об'єктивність у відборі фактів та їх викладенні, висвітленні різних позицій та інтерпретацій, різноманітності документів та дидактичних матеріалів, творчому та проблемному характері пізнавальних завдань.*

Відповідаючи на *друге питання*, студенти мають підкреслити, що документ, відібраний для уроку, повинен бути *органічно пов'язаним із програмним матеріалом; доступним учням за змістом й обсягом; цікавим; має здійснювати на них певний емоційний вплив; бути достатньо інформативним для розвитку пізнавальної самостійності й зацікавленості.*

Висвітлюючи *третє питання*, студенти повинні наголосити на *правилах використання історичної карти в навчанні: 1) використання карти доцільне й необхідне на всіх етапах навчання 2) робота з настінною та настільною картами (атласами), якщо можливо, здійснюється паралельно й скоординовано; 3) постійним компонентом домашніх завдань з історії є робота учнів із контурною картою над питаннями нової навчальної теми.*

У *четвертому питанні* доцільно виділити та охарактеризувати види наочності: *1) речові пам'ятки минулого; 2) образотворчі (образні) засоби; 3) умовно-графічні засоби, методика роботи з картиною на уроці.*

У відповіді також треба наголосити, на тому, що сьогодні розвивається перспективний напрям у ТЗН – використання комп'ютера. Необхідно проаналізувати роль ІКТ у сучасному навчанні історії.

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. Проблема ідейної та понятійної послідовності у підручниках. *Шкільна історія очима істориків – науковців: Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України [упоряд. Н. Яковенко]. К.: Вид. ім. Олени Теліги, 2008. С. 47–65.*

Додаткова

2. Богдановська Л. Методичні умови використання програмних засобів у навчанні учнів історії. *Історія в рідній школі. 2015. № 7–8. С. 11–14.*

3. Власова Н. Довіряй, але перевіряй, або як опрацювати історичне джерело. Практичне заняття № 3. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. № 3. С. 42–43.
4. Власов В. Завдання для перевірки умінь розпізнавати факти (події, явища, процеси) за візуальними історичними джерелами. *Історія і суспільствознавство в школах України. Теорія та методика навчання*. 2018. № 5. С. 75–85.
5. Задорожна Л. Засади формування просторової компетентності учнів у процесі навчання. *Історія та правознавство*. 2015. № 1–2. С. 2–9.
6. Каневська К. Навчаймося роботи з картами, або контурні карти на уроці історії. *Історія і суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання*. 2018. № 3. С. 29–32.
7. Кожем'яка О. Особистий погляд учителя на шкільний підручник. *Історія та правознавство*. 2010. № 35. С. 7–8.
8. Левітас Ф., Розвадовська Л. Робота з підручником на уроках історії. *Історія в школі*. 2007. № 5. С. 22–27.
9. Мокрогуз О. П. Мультимедійна презентація в системі засобів навчання. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2009. № 8. С. 21–23. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2009_8_7.
10. Маринченко Г. Дистанційна освіта в Україні: історія та сучасний стан. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 22. Том 3. С. 188–191.
11. Слободянюк І. Ю. Електронні засоби навчання у системі інноваційних підходів для підвищення ефективності навчального процесу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. Педагогічні науки*. Житомир: Вид-во Євенок О. О., 2017. Вип. 2 (88). С. 254–260.

МОДУЛЬ 2

Форми організації навчального процесу

Семінарські заняття № 7–8

Інноваційні технології у викладанні історії

(4 год.)

Мета: проаналізувати основні моделі та інноваційні технології у викладанні всесвітньої історії

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення цієї теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Характеристика основних моделей навчання історії.
2. Інноваційні технології у викладанні історії.
3. Проблемне навчання.
4. Проектна технологія навчання історії.
5. Модульна система навчання.

Основні терміни та поняття: *пасивна модель навчання, активна модель навчання, інтерактивна модель навчання, інноваційні технології, розвивальне навчання, особистісно зорієнтоване навчання, проблемне навчання, інтерактивне навчання, проектна технологія навчання, модульне навчання.*

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте порівняльну характеристику пасивній та активній моделям навчання.
2. Назвіть позитивні сторони та недоліки традиційного навчання.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Ефективність інтерактивної моделі навчання.

Теми рефератів

1. Організація модульного навчання.
2. Метод проектів на уроках історії.
3. Модульне навчання та рейтингова система оцінювання знань учнів.

Питання для обговорення

1. Особливості особистісно зорієнтованого навчання

Методичні рекомендації

Відповідаючи на перше питання, студент повинен проаналізувати три основні моделі навчання, що діють у сучасній школі: *пасивну, активну та інтерактивну.*

У відповіді треба підкреслити, що процес навчання не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи дитини та її власної активної участі в цьому процесі.

Відповідаючи **на друге питання**, здобувач вищої освіти має наголосити на тому, що сьогодні не можна бути педагогічно грамотним фахівцем без вивчення всього значного арсеналу **інноваційних технологій** – *цілеспрямованої системи прийомів, засобів організації навчальної діяльності учнів, що охоплюють увесь процес навчання від визначення мети до отримання результатів.*

У відповіді треба підкреслити, які інноваційні технології використовують у процесі викладання історії, і дати загальну характеристику *розвивальному, особистісно зорієнтованому, проблемному, інтерактивному та модульному навчанню.*

Відповідаючи **на третє питання**, студент має зауважити, що проблемне навчання не має якогось стандарту, воно постійно потребує творчого підходу. Необхідно також проаналізувати його три різновиди: *проблемний виклад матеріалу, евристична(пошукова) бесіда, дослідницький метод.*

Розглядаючи **четверте питання**, студенти повинні зазначити, що **проектна технологія** – *це організація навчання, за якої учні набувають знання та вміння в процесі планування й виконання практичних завдань-проектів. Визначити технологічну структуру та цілі проектного навчання.*

У відповіді треба підкреслити, що під час розробки проекту важливо *зберігати поетапність у роботі*, що підготовка колективного проекту потребує максимальної активізації як дослідницької, так і навчальної діяльності учнів, сприяє консолідації спільних зусиль учасників незалежно від того учні це чи вчителі.

Відповідаючи **на п'яте питання**, здобувач має проаналізувати технологію модульного навчання: *блокову побудову навчального матеріалу, мотивацію навчальної діяльності на основі визначення цілей, самостійну, творчу діяльність учнів під керівництвом учителя у набутті знань та вмінь.*

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі : монографія. Запоріжжя: Просвіта, 2000. 328 с.
2. Баханов К. О. Організація особистісно орієнтованого навчання. Порадник молодого вчителя історії. Х.: Вид. група "Основа", 2008. 159 с.

Додаткова

3. Баханов К. О. Конкурс «Учитель року. Історія»: проблеми і тенденції. Х.: Вид. гр. Основа, 2017. 108 с.
4. Баханов К. О., Мирошніченко В. О. Формування предметних компетентностей засобами проектного навчання. Х.: Вид. гр. Основа, 2018. 128 с.
5. Войтович І. Модульні узагальнюючі уроки з історії. *Історія України*. 2006. № 42. С. 13–15.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. К., 2004. 352 с.

7. Єфремочкіна З. І. Використання інноваційних технологій навчання на уроках історії. *Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільствознавчих дисциплін*. Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Випуск 11. Харків, 2019. С. 45–48.
8. Турянська О. Ф. Теоретико-методичні засади особистісно орієнтованого навчання історії в основній школі: автореф. дис.... д-ра пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання (історія) Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К.: [б. в.], 2011. 44 с.
9. Турянська О. Методика особистісно орієнтованого навчання історії в школі: навч. посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 222 с.
10. Юцявичене П. А. Методы модульного обучения. Вильнюс, 2008. 156 с.

Семінарські заняття № 9–10

Урок як основна форма навчання історії (4 год.)

Мета: дослідити типи та структуру сучасного уроку історії

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення цієї теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Типи та структура сучасного уроку історії.
2. Нестандартні уроки історії.
3. Підготовка вчителя до уроку історії.
4. План-конспект уроку історії.
5. Аналіз і самоаналіз уроку історії.

Основні терміни та поняття: *форми організації навчання, урок, типи та форми уроку, структура уроку, очікувані результати уроку, тематичне й поурочне планування, нестандартні уроки історії*

Завдання для самостійної роботи

1. Які класифікації уроків існують у методиці та на яких критеріях вони базуються?
2. Перерахуйте типи уроків за основною дидактичною метою та дайте коротку характеристику кожному типові.
3. Охарактеризуйте основні елементи структури уроку.
4. Оберіть один із компонентів структури уроку та придумайте власні приклади його застосування.
5. Визначте вимоги до формулювання теми та очікуваних результатів уроку.
6. Якою є методика проведення різних типів та елементів структури уроку?

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Оберіть один із типів уроку та складіть за таблицею повний опис його структури.
2. Складіть пам’ятку для аналізу та оцінки уроку історії, якою б ви могли скористуватися під час взаємовідвідування уроків на педагогічній практиці.

3. Опишіть методику реалізації різних елементів структури уроку.
4. Етапи підготовки вчителя до уроку.
5. План-конспект уроку.

Теми рефератів

1. Урок історії: нові технології навчання.
2. Форми уроку різних типів.
3. Підготовка вчителя до уроку історії.
4. Розподіл навчального часу на уроці історії.
5. Використання таблиць на уроках історії.
6. Вимоги до сучасного уроку історії.

Питання для обговорення

1. У чому Ви бачите переваги та недоліки уроку як форми організації навчання? Відповідь обґрунтуйте.
2. Чому урок вважають основною формою організації навчання?
3. За якими критеріями визначається тип та форма уроку, обґрунтуйте свою думку відповідними прикладами.
4. Порівняйте наявні класифікації уроку й визначте, яку з них ви вважали б найбільш вдалою для вчителя. Чому?
5. Як учитель має готуватися до уроку?
6. Поясніть, чим відрізняються один від одного такі елементи уроку, як «осмислення» та «систематизація й узагальнення». Наведіть приклади питань або завдань для кожного з елементів.
7. Визначте, у чому полягають відмінності між підсумками уроку та перевіркою знань і умінь учнів на уроці. Яке значення мають ці компоненти?
8. Як співвідносяться тип та форма уроку? Поясніть свою думку на прикладах.

Методичні рекомендації

Аналізуючи **перше питання**, студент має звернути особливу увагу на те, що в методиці викладання історії найбільш поширена класифікація **за основною дидактичною метою**. У відповіді варто проаналізувати **типи уроків** (*вивчення нового навчального матеріалу; формування та вдосконалення вмінь і навичок; закріплення та застосування знань, умінь та навичок; узагальнення та систематизації знань; контролю та корекції знань, умінь та навичок; комбінований*), **також його структуру** (перевірка знань попереднього навчального матеріалу; перехід до нового матеріалу; вивчення нового матеріалу; закріплення; домашнє завдання).

Важливо звернути увагу на те, що структура уроку повинна бути різноманітною. Вона може бути успішною, якщо враховує закономірності навчання, умови педагогічного процесу в певному класі та дає змогу вдало реалізувати педагогічний задум учителя.

У процесі вивчення **другого питання** необхідно зауважити, що, на відміну від традиційних, нестандартні уроки історії спрямовані на найбільш повне врахування вікових особливостей, інтересів, нахилів, здібностей кожного

учня. У відповіді можна виокремити групи нестандартних уроків: брейн-ринг, КВК, рольова гра, вікторина, прес-конференція, дискусія, «круглий стіл», семінар, урок-казка, урок-суд.

Висвітлюючи **третє питання**, студент насамперед має звернути особливу увагу на етапи та послідовність підготовки вчителя до уроку, проаналізувати вимоги до змісту навчального матеріалу, що опрацьовується на уроці; методики проведення та психолого-гігієнічні вимоги до організації уроку.

Розглядаючи **четверте питання**, акцентуємо увагу на тому, що підготовка плану-конспекту уроку розпочинається з ознайомлення з програмою, параграфом підручника, додатковою літературою, методичними посібниками, хрестоматією та іншими джерелами історичної інформації. Виходячи зі змісту навчального матеріалу, учитель формулює навчальну, розвивальну та виховну мету уроку. Сформулювати навчальну мету – означає визначити, які знання необхідно сформувати в учнів, тобто які факти, явища, поняття, процеси та висновки вони мають засвоїти. Виховні цілі передбачають роботу з формування певних переконань і моральних якостей. Визначення розвивальних цілей означає планування роботи з формування певних умінь і навичок та розвитку історичного мислення.

Коли цілі уроку визначені, необхідно розпочати проектування уваги на проведення опитування, пояснення нового матеріалу й особливо запитання, що спонукають учнів до висновків за темою. Потрібно пам'ятати, що чіткі формулювання запитань визначають ясність завдання для учнів, забезпечують послідовність і причинно-наслідковий зв'язок думки, створюють умови для енергійного темпу роботи.

Готуючись до уроку, учитель повинен вирішити, як розподілити матеріал, висловити основні думки. Результати обмірковування оформлюються у вигляді плану-конспекту уроку.

Аналізуючи **п'яте питання**, студент має підкреслити, що суть аналізу уроку полягає в розчленуванні його на складові частини, оцінці кожного етапу уроку з позиції його ефективності, визначення причинно-наслідкових зв'язків між етапами, співвідношення отриманого результату із запрограмованою ціллю, оцінці ефективності обраних методів і методичних прийомів.

Завершується аналіз висновками про ефективність уроку, доцільність використання методів і методичних прийомів, методичними рекомендаціями.

Самоаналіз уроку рекомендуємо здійснювати за таким планом: 1) стисла характеристика класу, у якому проходив урок; 2) указати тему уроку й охарактеризувати місце розміщення теми в системі інших уроків і тем; 3) ступінь складності теми для цього класу; 4) охарактеризувати триєдину дидактичну мету уроку, зіставити її з отриманим результатом; 5) указати тип уроку; 6) визначити етапи уроку й показати вирішення дидактичного завдання кожного етапу уроку; 7) охарактеризувати методи навчання, що використовувалися, та їх відповідність знанням, умінням і навичкам учнів; 8) виділити найбільш і найменш вдалі місця уроку.

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник-довідник. Запоріжжя: Просвіта, 2003. 108 с.
2. Мисан В. О. Сучасний урок історії: навчально-методичний посібник. К. : Шк. Світ, 2010. 118 с.

Додаткова

3. Авраменко Н. Причини та початок "Перебудови": Всесвітня історія, 11 клас. *Історія в рідній школі*. 2017. № 5. С. 20–23.
4. Герт О. Урок на тему “Територіальні зміни після Віденського конгресу”. *Історія в рідній школі*. 2015. № 3. С. 7–10.
5. Гісем Н. Використання домашнього тексту на уроках всесвітньої історії в 10 класі. *Історія в рідній школі*. 2015. № 1–2. С. 22–26.
6. Желіба О. В. Урок історії: спроба відповіді на виклики сьогодення. *Історія в рідній школі*. 2015. № 4. С. 15–18.
7. Рубайло Н. В. Як підвищити ефективність уроку історії. *Історія та правознавство*. 2015. № 7–8. С. 5–7.
8. Сичова В. Урок на тему: «Поширення реформації. Контрреформація». *Історія в рідній школі*. 2015. № 9. С. 32–34.
9. Троян С., Вірста І. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики Франції (1992–2008). *Історія в рідній школі*. 2020. № 4. С. 23–27.
10. Чубукова Т. Урок вивчення нового матеріалу. Історія Стародавнього світу. Греко-перські війни. *Історія в школі*. 2015. № 7–8. С. 31–39.

Семінарські заняття № 11–12

Форми організації навчального процесу (4 год.)

Мета: Проаналізувати форми організації навчального процесу

Професійна спрямованість: знання з методики, отримані в процесі вивчення цієї теми майбутні вчителі-історики зможуть використати в школі під час викладання предметів “Історія України” та “Всесвітня історія”.

План

1. Лекція в навчанні історії.
2. Семінар у навчанні історії.
3. Лабораторне заняття, практикум у навчанні історії.
4. Гра на уроці історії.

Основні терміни та поняття: форми організації навчального процесу, лекція, семінар, практичне заняття, лабораторне заняття, рольова гра.

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте різні форми організації навчання історії. Що є спільного і відмінного в різних формах навчання?
2. Якими є різновиди кожної з форм організації навчання? Дайте характеристику кожному з видів.

3. У чому особливості використання різних форм організації навчання в основній школі? Як ці особливості пов'язані з віком учнів?
4. Обґрунтуйте лекційну форму навчального заняття.
5. Сформулюйте теми для трьох видів семінарських занять, визначте специфіку їх мети.
6. Порівняйте лабораторне заняття із семінаром, визначте спільне та відмінне.
7. Поясніть, як вікові особливості учнів впливають на вибір та організацію дидактичної гри.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Визначте пізнавальні завдання для повторення та закріплення лекційного матеріалу.
2. Проаналізуйте одне із семінарських занять з історії у ВНЗ, запропонуйте рекомендації з методики його проведення.
3. За якими критеріями різні методисти класифікують ігри та на які групи поділяють. Визначте, які вміння, навички та здібності учнів розвивають ігри.

Теми рефератів

1. Сучасна шкільна лекція з історії.
2. Методика проведення семінарського заняття.
3. Методика проведення практичного заняття.
4. Методика проведення лабораторного заняття.
5. Використання рольової гри на уроках історії.

Питання для обговорення

1. Відповідно до сучасних підходів щодо шкільної лекції обговоріть свій варіант її організації.
2. Підготуйте та обговоріть свій варіант проведення семінарського заняття з історії.
3. Чим, на ваш погляд, сучасна шкільна лекція з історії відрізняється від інших форм уроку?
4. Проаналізуйте свій досвід навчання у ВНЗ, чи відповідають лекції, що ви слухали, викладеним вище вимогам?
5. Лекцію з історії рекомендують, як правило, застосовувати тільки в 9-му класі основної школи. Чи погоджуєтесь ви з цією думкою?
6. Чому більшість методистів рекомендує проводити практичне заняття, на відміну від інших форм організації навчання?

Методичні рекомендації

Відповідаючи на **перше питання**, студент повинен зазначити, що *шкільна лекція* – модифікація уроку передавання, засвоєння нових знань. *Мета лекції* – розвивати в учнів уміння слухати, аналізувати, виділяти головне, конспектувати.

У відповіді необхідно проаналізувати види лекцій: *вступні; повторювально-узагальнювальні; тематичні, а також етапи її підготовки та проведення.*

Відповідаючи на **друге питання**, зазначимо, що семінар – особлива форма групових занять із будь-якого предмета або теми за активної участі учнів.

У відповіді треба підкреслити, що, на відміну від інших форм навчальних занять з історії, на семінарі школярі не просто засвоюють нові знання й уміння, а колективно обговорюють їх у класі після попередньої роботи вдома з рекомендованою літературою.

Необхідно проаналізувати види семінарських занять: *тематичні; узагальнювальні; узагальнювальні і систематизувальні*, а також методику підготовки заняття. Зокрема, варто зауважити, що підготовка до семінару має відбуватися за алгоритмом: *вивчення понять, базової та додаткової літератури; закріплення знань у вигляді письмових записів – структурно-логічної схеми або конспекту; виконання практичних завдань.*

Відповідаючи на **третє питання**, студент повинен зазначити, що в навчанні історії під лабораторним заняттям розуміють форму уроку, яка характеризується самостійним вивченням учнями нового матеріалу за допомогою підручника, документів та інших історичних джерел.

У відповіді необхідно проаналізувати *методику проведення лабораторного заняття за підручником та документами, визначити їхню структуру.*

Варто зауважити, що ефективна організація лабораторного заняття обов'язково потребує застосування інтерактивних технологій навчання, зокрема таких, як парна та групова робота.

Під практичним заняттям розуміють форму навчального заняття, при якій учитель формує уміння та навички шляхом індивідуального виконання учнями завдань.

У відповіді необхідно проаналізувати *структуру практичного заняття з розв'язання пізнавальних задач та з перевірки результатів творчо-пошукової діяльності.*

Відповідаючи на **четверте питання**, студент повинен зазначити, що дидактична гра – це цікава для учнів навчальна діяльність в умовних ситуаціях, що спрямована на формування знань, умінь та навичок.

Необхідно проаналізувати рольові ігри на уроках історії: *театралізовані вистави, театралізовані ігри та проблемно-дискусійні ігри.* Зазначити, що найпопулярніші серед дидактичних ігор – ігри на основі заданого алгоритму (кросворди, ребуси, поле чудес, вікторини), а також ігри-подорожі та ігри-долідження.

Студенту варто підкреслити, що навчальні ігри в поєднанні з іншими прийомами та засобами навчання допоможуть більш успішно вирішувати завдання з формування творчого мислення учнів, їхніх предметних компетенцій, дослідити історичні явища та процеси, висловити свою думку, аргументувати свою позицію.

Рекомендована література:

Основна

1. Барнінець О. В. Використання ігор на уроках історії у 7–8 класах. Х.: Основа, 2011. 141 с.
2. Кожем'яка О. Інтелектуальні ігри на уроках історії. Х.: Основа, 2005. 144 с.

Додаткова

3. Барнінець О. В. Ретроспективні ігри як засіб формування предметних компетентностей учнів на уроках історії. *Зб. наук. пр. Бердян. держ. пед. ун-ту.* (Пед. науки) / Бердян. держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2012. № 2. С. 28–33.
4. Баханов К. Технологія групової творчої справи в навчанні історії в школі. *Історія в школах України.* 2000. № 1. С. 23–29.
5. Гачкевич М. В. Практичне заняття «Історичні джерела про Олександра Македонського». *Історія та правознавство.* 2015. № 10–11. С. 8–10.
6. Друзь З. В. Формування пізнавального інтересу імітаційно-ігровими засобами. *Проблема імітаційно-ігрового підходу до організації навчального процесу у вищій школі.* Кривий Ріг: КДПУ, 2001. С. 109–111.
7. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році.
URL:https://osvita.ua/doc/files/news/875/87596/Dodatok_9_IMR_2022-2023_Galuzi_Gromadyans.pdf
8. Коляда І. Методика організації та проведення уроку прес-конференції. *Історія в школі.* 2007. № 11–12. С. 53–56.
9. Лишевський В. Інтелектуально-пізнавальна гра «Історія українського війська». *Історія та правознавство.* 2020. № 31–32. С. 41–45.
10. Starodubets G., Vlasyuk I., Mishchuk G., Buravsky O., Shevchuk A. Specifics of the Forming of the Competencies of the Future History Teachers. *Society. Integration. Education : proceedings of the International Scientific Conference, May 28t - 29th. 2021.* Rezekne, 2021. Vol. 1. P. 656-666.

Семінарські заняття № 13–14

Способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії (4 год.)

Мета: систематизувати теоретичні знання про прийоми перевірки та оцінювання навчальних досягнень учнів з історії, проаналізувати способи перевірки та оцінювання результатів навчання історії

Професійна спрямованість: формувати вміння складати тести різних рівнів складності.

План

1. Функції перевірки результатів навчання історії.
2. Принципи та форми перевірки результатів навчання історії.
3. Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії.
4. Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії.

Основні терміни та поняття: перевірка, принципи перевірки, форми перевірки, оцінка, контроль, результати навчання, типи, види, функції контролю, критерії та показники оцінювання, технологія оцінювання, відстрочена перевірка результатів навчання, періодичний контроль, тематичний контроль, функції перевірки результатів навчання історії, оцінювання, критерії оцінювання, об'єкт оцінювання, об'єктивність оцінювання, рівні навчальних досягнень, види оцінювання навчальних досягнень учнів, рівні навченості, прийоми оцінювання.

Завдання для самостійної роботи

1. Якими є типи і види контролю результатів навчання, чим вони відрізняються з позиції завдань перевірки та методики їх організації на уроці історії?
2. Які ви знаєте функції та принципи організації контролю результатів навчання учнів історії? Чи важливо для вчителя реалізувати ці функції та принципи в навчанні? Наведіть приклади.
3. Визначте, як впливає мета оцінювання на процес його організації.
4. Покажіть практичний досвід застосування тестів у викладанні історії в школі. Висловіть власну думку.
5. Запропонуйте власний варіант рейтингової перевірки й оцінки знань. Висловіть власні міркування.
6. Охарактеризуйте методики щодо підготовки до виконання ЗНО, а також практичний досвід учителів, які готують учнів. Зробіть висновки.

Індивідуальні завдання (повідомлення)

1. Запропонуйте завдання поточного контролю засвоєння учнями матеріалу.
2. Запропонуйте завдання для підсумкового контролю на уроці історії.
3. Запропонуйте завдання для відстроченого контролю на уроці історії.
4. Розробіть один з уроків тематичного оцінювання.
5. Користуючись літературою, схарактеризуйте передовий досвід організації перевірки знань учнів. Висловіть власну думку.
6. Опрацюйте зміст нормативних документів, що визначають вимоги до оцінювання. Схарактеризуйте та висловіть власну думку щодо запровадження 12-ти бальної системи оцінювання.
7. Визначте форми на проведення атестації й оцінювання знань учнів з історії у 9 та 11 класах.

Теми рефератів

1. Основні підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів у сучасній методиці історії

Питання для обговорення

1. Запропонуйте варіант уроку, який відповідає сучасним підходам до оцінювання в навчанні історії.
2. Якою має бути технологія оцінювання?
3. Визначте позитивні моменти та недоліки запропонованих підходів до оцінювання рівнів навчальних досягнень.

Методичні рекомендації

Відповідаючи на **перше питання**, студент повинен охарактеризувати функції перевірки та оцінювання (контролю) результатів навчання історії: *діагностичну, навчальну, розвивальну, виховну, стимульно-мотиваційну*.

Відповідаючи на **друге питання**, студент має проаналізувати принципи здійснення контролю (перевірки й оцінювання) на уроках історії: *систематичність, всебічність, індивідуалізація*.

У відповіді треба також охарактеризувати основні форми перевірки знань: *первинна (поточна) перевірка, відстрочена перевірка (періодичний та тематичний контроль), підсумкова перевірка*.

Відповідаючи на **третє питання**, студент повинен зазначити, що метою перевірки результатів навчання є оцінювання, під яким розуміють процес установлення відповідності рівня навчальних досягнень учня в оволодінні змістом предмета вимогам чинних програм.

Необхідно проаналізувати також поняття: *об'єктивність, критерії оцінювання, види оцінювання навчальних досягнень учнів: тематичне, семестрове, річне, підсумкове*.

Відповідаючи на **четверте питання**, студент має охарактеризувати технологію, що базується на теорії рівнів навченості. *Зокрема, технологію діагностування навченості учнів Р. Пастушенка (знання, уміння, творчість, що співвідносяться з певними рівнями навченості учнів); В. Власова (знання й уміння); К. Баханова (спеціальні історичні вміння)*.

У відповіді треба також підкреслити, що під час оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів важливо заздалегідь повідомляти їм очікувані результати, критерії оцінювання, а також шкалу оцінювання. Це допоможе учням виконувати роботу свідомо, старанно, знаючи, що від них очікує й вимагає вчитель.

Рекомендована література:

Основна

1. Баханов К. О. Облік індивідуальних досягнень учнів у навчанні історії. *Історія в школах України*. 1999. № 2. С. 25–27.
2. Баханов К. Тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: Компетентнісно-орієнтований підхід. *Історія в школах України*. 2004. № 6. С. 19–25.
3. Прокопчук В. Методика викладання історії. Тести. Луцьк: РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2009. 56 с.

Додаткова

4. Баханов К. О. Учнівські компетенції як складова програм з історії для 12-річної школи. *Історія в школах України*. 2004. № 7. С. 7–11.
5. Власов В. Як перевірити та оцінити історичну компетентність учнів (до концепції контрольних робіт Державної підсумкової атестації з історії України). *Історія в школах України*. 2010. № 4. С. 3–17.
6. Власов В. Завдання для перевірки умінь розпізнавати факти (події, явища, процеси) за візуальними історичними джерелами. *Історія і суспільствознавство в школах України. Теорія та методика навчання*. 2018. № 5. С. 75–85.

7. Малієнко Ю. Тестування в контексті дослідницького навчання профільної школи. *Історія в школах України*. 2010. № 2. С. 28–31.
8. Островський В. В. Оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: шляхи оптимізації. *Обрії*. 2004. № 1. С. 99–105.
9. Островський В. В. Оцінювання навчальних досягнень учнів з історії: теорія і практика (На прикладі теми «Україна під час Другої світової війни»). *Історія в школах України*. 2004. № 9–10. С. 13–21.
10. Островський В. Тестовий контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з історії в контексті компетентнісного підходу. *Історія в школах України*. 2010. № 2. С. 4–11.
11. Приходько А. Тестове оцінювання на уроках історії. *Історія в школі*. 2008. № 2. С. 6–12.
12. Терно С. Методика укладання та використання тестових завдань. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 1. С. 42–47.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»

1. Порядок та послідовність, у якому викладають курси всесвітньої історії та історії України – це

1. Структура історичної освіти.
2. Етапи історичної освіти.
3. Форми історичної освіти.

2. Блокову побудову навчального матеріалу передбачає

1. Проблемне навчання.
2. Активне навчання.
3. Модульне навчання.

3. Обов'язковою нормою в ставленні вчителя до учнів є

1. Соціальна активність.
2. Інноваційний стиль науково-педагогічного мислення.
3. Справедливість.

4. У «Концепції історичної освіти середньої загальноосвітньої 12-річної школи» зазначено, що історія в школі вивчається

1. За лінійним принципом.
2. За концентрованим принципом.
3. За обома принципами.

5. Конструювання проєкту – це кінцевий результат завдання під час

1. Проблемного навчання.
2. Евристичної бесіди.
3. Проєктного навчання.

6. Новітня історія (1918–1945 рр.) вивчається у

1. 9 класі.
2. 10 класі.
3. 11 класі.

7. Близько 50 технологій наводить у своїх працях

1. Г. Селевко.
2. О. Пометун.
3. Н. Менчинська.

8. Створення музею, екскурсії, краєзнавча робота – це

1. Основні форми позакласної роботи.
2. Основні напрямки археології.
3. Види навчальної діяльності.

9. Методи – це

1. Способи спільної діяльності вчителя й учнів у процесі навчання.
2. Прийоми навчання історії.
3. Завдання, які ставлять учителі перед учнями.

10. Універсальним методом навчання є

1. Пояснювально-ілюстративний.
2. Дослідницький.
3. Евристичний.

4. *Немає жодного.*

11. Навчальні досягнення учнів оцінюються за

1. *5 - бальною системою.*
2. *12 - бальною системою.*
3. *Довільною(на вибір учителя).*

12. Загальнодержавним нормативним документом, що в обов'язковому порядку визначає мінімальний зміст освітніх програм і вимоги до рівня підготовки учнів, є

1. *Навчальний план.*
2. *Програма з курсу.*
3. *Державний стандарт.*

13. Учень виступає активним співтворцем навчального процесу в

1. *Традиційному навчанні.*
2. *Особистісно зорієнтованому навчанні.*
3. *Модульному навчанні.*

14. Тип уроку, що належить до класифікації за дидактичною метою:

1. *Урок-лекція.*
2. *Засвоєння нового навчального матеріалу.*
3. *Урок-бесіда.*

15. Методичний прийом, який належить до словесного методу викладання історії

1. *Складання плану.*
2. *Пояснення.*
3. *Характеристика.*

16. В основу класифікації типів уроків історії покладено

1. *Формування вмінь.*
2. *Науковий рівень викладання.*
3. *Дидактичну мету.*

17. Педагогічні цінності, творчі способи педагогічної діяльності з позицій гуманізму – це

1. *Професійна підготовка вчителя.*
2. *Структурні компоненти педагогічної культури.*
3. *Функція педагога.*

18. Зміст навчання історії для загальноосвітньої школи визначає

1. *Поурочний план.*
2. *Програма з курсу.*
3. *Навчальний план.*

19. Уміння залучати учнів до різних видів діяльності передбачає

1. *Організаторська функція вчителя.*
2. *Аналітико-оцінна функція.*
3. *Інформаційно-пояснювальна функція.*

20. На сучасному етапі використовуються такі інноваційні технології

1. *Традиційна, розвивальна, проблемна.*
2. *Особистісно зорієнтована, інтерактивна, модульна.*
3. *Пасивна, проблемна, модульна.*

- 21. Пояснювальну записку про цілі вивчення предмета, про основні вимоги до обсягу знань, умінь і навичок містять**
- 1. Позаурочний план.*
  - 2. Навчальні плани.*
  - 3. Навчальні програми.*
- 22. Роботу в парах передбачає**
- 1. Пошуковий метод.*
  - 2. Груповий метод.*
  - 3. Дослідницький метод.*
- 23. Професіограма – це**
- 1. Система вимог, які ставить професія до людини.*
  - 2. Особисті якості вчителя.*
  - 3. Професійна діяльність учителя.*
- 24. Метою шкільного краєзнавства є**
- 1. Усебічне вивчення краю.*
  - 2. Формування наукового мислення учнів.*
  - 3. Розвиток творчих здібностей учнів.*
- 25. Навчальний процес відбувається за постійної активної взаємодії учнів – це**
- 1. Пасивна модель навчання.*
  - 2. Активна модель навчання.*
  - 3. Інтерактивна модель навчання.*
- 26. Методика викладання історії – це**
- 1. Наукова дисципліна, яка досліджує процес навчання історії.*
  - 2. Наукова дисципліна, яка вивчає історичні процеси.*
  - 3. Розділ історичної науки.*
- 27. Основними для археологічного краєзнавства є**
- 1. Писемні пам'ятки.*
  - 2. Речові джерела.*
  - 3. Історичні документи.*
- 28. Роботу в парах передбачає**
- 1. Пошуковий метод.*
  - 2. Груповий метод.*
  - 3. Дослідницький метод.*
- 29. Методика – це**
- 1. Система правил і прийомів підходу до вивчення явищ.*
  - 2. Вчення про методи викладання певної науки, предмета.*
  - 3. Навчальний курс.*
- 30. Повна сукупність дій, виконуваних з високою часткою автоматизму, – це**
- 1. Пізнавальні вміння.*
  - 2. Пізнавальні навички.*
  - 3. Знання з предмета.*

31. Науково-дослідна робота в секціях МАН розпочинається в

- 1. Молодших класах.*
- 2. Середніх класах.*
- 3. Старших класах.*

32. Рефлексія – це

- 1. Усвідомлення того, що було зроблено на уроці.*
- 2. Постановка мети уроку.*
- 3. Визначення цілі заняття.*

33. Рівень викладу навчального матеріалу визначається з урахуванням

- 1. Пізнавальних можливостей учнів.*
- 2. Навчального плану.*
- 3. Навчальної програми.*

34. Дидактичну гру використовують в структурі

- 1. Традиційного уроку.*
- 2. Інтерактивного уроку.*
- 3. Проблемного уроку.*

35. Подачу лише достовірного матеріалу, реальних фактів передбачає принцип

- 1. Науковості.*
- 2. Концентризму.*
- 3. Системності.*

36. Створення музею, екскурсії, краєзнавча робота – це

- 1. Основні форми позакласної роботи.*
- 2. Основні напрямки археології.*
- 3. Види навчальної діяльності.*

37. Пам'ятні місця й історичні монументи становлять групу

- 1. Образотворчих засобів.*
- 2. Речових пам'яток.*
- 3. Умовно графічних засобів.*

38. Сприйняття, уява, мислення, пам'ять – це

- 1. Пізнавальні процеси.*
- 2. Пізнавальні можливості.*
- 3. Пізнавальні інтереси.*

39. Власна інтерпретація історичного явища відповідає

- 1. Середньому рівню оцінювання.*
- 2. Достатньому рівню оцінювання.*
- 3. Високому рівню оцінювання.*

40. Відтворюють просторово-часове уявлення про події

- 1. Історичні документи.*
- 2. Історична карта.*
- 3. Речові пам'ятники минулого.*

41. Найбільш продуктивним у навчанні історії є тип сприйняття

- 1. Аналітичний.*
- 2. Емоційний.*

3. Аналітико-синтетичний.

42. Метою розвитку мотиваційної сфери учнів у навчанні історії є формування

1. Інтересу до предмета.
2. Обсягу знань.
3. Мислення учнів.

43. Центральна частина інтерактивного уроку – це

1. Мотивація.
2. Інтерактивна вправа.
3. Рефлексія.

44. Після опанування конкретної теми за навчальною програмою здійснюється

1. Поточний контроль.
2. Періодичний контроль.
3. Тематичний контроль

45. Ураховувати пізнавальні здібності учнів потрібно в процесі

1. Диференційованого підходу.
2. Оцінювання.
3. Тестування.

46. У виборі документа для аналізу може допомогти

1. Шкільний підручник.
2. Хрестоматія.
3. Довідник з історії.

47. Поточний контроль здійснюється на

1. Початковому етапі уроку.
2. Всіх етапах уроку.
3. Прикінцевому етапі уроку.

48. Сприяє діалогу, формує самостійність у роботі учнів

1. Лекція.
2. Семінар.
3. Лабораторне заняття.

49. Найбільш вдалою класифікацією уроків дидактики вважають

1. За основною дидактичною метою.
2. За способом організації.
3. За методами проведення.

50. Науковість, об'єктивність, гуманізм, демократизація – це

1. Принципи навчання історії.
2. Методи навчання історії.
3. Форми навчання історії.

51. Методи – це

1. Способи спільної діяльності вчителя й учнів у процесі навчання.
2. Прийоми навчання історії.
3. Завдання, які ставлять учителі перед учнями.

52. Фактичний матеріал переважає над теоретичними у змісті

1. Оглядових лекцій.

2. *Вступних лекцій.*

3. *Тематичних лекцій.*

53. Основна форма організації навчальної діяльності – це

1. *Урок.*

2. *Факультативне заняття.*

3. *Гурткова робота.*

54. Універсальним методом навчання є

1. *Пояснювально-ілюстративний.*

2. *Дослідницький.*

3. *Евристичний.*

4. *Немає жодного.*

55. Політичні та програмні документи варто використовувати в

1. *5-6 класах.*

2. *7-8 класах.*

3. *9-11 класах.*

56. Викликати інтерес до навчального матеріалу передбачає

1. *Мотивація навчальної діяльності.*

2. *Осмислення нових знань і умінь.*

3. *Підведення підсумків уроку.*

57. Характеристика й оцінка навчального заняття загалом або окремих частин – це

1. *Компоненти уроку.*

2. *Результати уроку.*

3. *Аналіз уроку.*

58. На показі конкретних предметів оснований принцип

1. *Наочності.*

2. *Диференціації.*

3. *Оптимізації.*

59. Розповідь, пояснення, бесіда – це

1. *Словесні методи.*

2. *Наочні методи.*

3. *Творчі методи.*

60. Залучити учнів до аналізу наведених фактів допоможе

1. *Вступна бесіда.*

2. *Аналітична бесіда.*

3. *Узагальнювальна бесіда.*

61. Підготовчий, основний, підсумковий – це

1. *Етапи уроку.*

2. *Навчальний час на уроці.*

3. *План-конспект уроку.*

62. Послідовність частин та елементів уроку – це

1. *Структура уроку.*

2. *Форма організації уроку.*

3. *Тип уроку.*

- 63. Прийом «коментованого читання» може бути застосований при роботі учнів**
1. З текстом підручника.
  2. З історичним документом.
  3. З історичними картами.
- 64. Елементи інших типів уроку може містити**
1. Урок вивчення нового матеріалу.
  2. Урок узагальнення та систематизації.
  3. Комбінований урок.
- 65. Навчальна, розвивальна та виховна – це**
1. Мета уроку
  2. Структура уроку.
  3. Характеристика уроку.
- 66. До технічних засобів навчання відносять**
1. Історичні документи.
  2. Пам'ятки минулого.
  3. Аудіовізуальні засоби.
- 67. Перелік державних вимог до рівня підготовки учнів, обсяг навчального матеріалу, основні змістові лінії передбачено в**
1. Плані-конспекті уроку.
  2. Навчальній програмі.
  3. Меті уроку.
- 68. Змінити управління навчальною діяльністю допоможе робота з**
1. Комп'ютером.
  2. Відеофільмом.
  3. Підручником.
- 69. Тему, мету, тип, обладнання, літературу, хід уроку відображено в**
1. Структурі уроку.
  2. Плані-конспекті уроку.
  3. Навчальній програмі.
- 70. Виявити оцінні позиції авторів допоможе**
1. Підручник.
  2. Історична карта.
  3. Пам'ятки минулого.
- 71. Навчальні діафільми, звукозапис, діапозитиви – це**
1. Методи навчання.
  2. Зміст навчання.
  3. Засоби навчання.
- 72. Науковість, об'єктивність, гуманізм, демократизація – це**
1. Принципи навчання історії.
  2. Методи навчання історії.
  3. Форми навчання історії.
- 73. Під час лекції рекомендується записувати на дошці**
1. План лекції.
  2. Імена, дати, географічні назви.

3. Епіграф лекції.

74. Театралізовані вистави, театралізовані ігри, проблемно-дискусійні ігри – це різновиди

1. Ділових ігор.

2. Рольових ігор.

3. Ретроспективних ігор.

75. Метою оцінювання має бути

1. Стимулювання учня до саморозвитку.

2. Встановлення рівня сформованості навчальних результатів.

3. Диференціація учнів.

76. Речові пам'ятки минулого, образотворчі засоби, умовно-графічні – це

1. Види наочності.

2. Засоби навчання.

3. Методи навчання.

77. Ґрунтовне дослідження типології та структури уроку історії в сучасній методиці розробив

1. В. Мисан.

2. О. Пометун.

3. П. Гора.

78. Метою якого уроку є оволодіння учнями новим матеріалом та новими способами діяльності

1. Комбінованого.

2. Формування і вдосконалення умінь та навичок.

3. Засвоєння нового навчального матеріалу.

79. 7-9 балів – це рівень оцінювання

1. Низький.

2. Середній.

3. Достатній.

80. Дотримання санітарно-гігієнічних норм – це

1. Вимоги до змісту навчального матеріалу.

2. Вимоги до методики проведення уроку.

3. Психолого-гігієнічні вимоги до організації уроку.

81. Розвиток уваги, пам'яті, мовлення виконує функція перевірки та оцінювання результатів.

1. Діагностична.

2. Навчальна.

3. Розвивальна.

82. Співвіднести реальні результати з очікуваними – це функції

1. Організаційного етапу.

2. Етапу осмислення нових знань і умінь.

3. Підсумкового етапу уроку.

83. Повторення і корекцію навчального матеріалу передбачає

1. Урок закріплення та застосування знань, умінь та навичок.

2. Урок узагальнення та систематизації знань.

3. Урок формування і вдосконалення умінь та навичок.

84. Характеристика й оцінка навчального заняття загалом або окремих частин – це

1. Компоненти уроку.
2. Результати уроку.
3. Аналіз уроку.

85. В основу класифікації типів уроків історії покладено

1. Формування вмінь.
2. Науковий рівень викладання.
3. Дидактичну мету.

86. Сприйняття, уява, мислення, пам'ять – це

1. Пізнавальні процеси.
2. Пізнавальні можливості.
3. Пізнавальні інтереси.

87. Учень самостійно може працювати із запропонованою йому індивідуальною навчальною програмою), яка включає цільовий план дій, банк інформації і методичне керівництво щодо досягнення поставлених дидактичних цілей – це

1. Модульне навчання.
2. Принцип модульного навчання.
3. Навчальний модуль.

88. Що таке навчальний модуль

1. Поетапне відкриття студентом під впливом викладача цієї системи в процесі пошукової пізнавальної активності.
2. Пакет науково-адаптованих програм для індивідуального вивчення.
3. Це система занять у вигляді сукупності систем знань, норм цінностей.

89. Проектна технологія навчання історії – це

1. Означає усвідомити те питання, яке витікає з поєднання несумісних інформацій. Уявна несумісність цих суперечливих інформацій і веде до виникнення запитання, до формулювання проблеми.
2. Цілеспрямований, чітко контрольований системний метод організації навчального процесу, за допомогою якого учні набувають історичних знань, умінь, ставлень та практичного досвіду (компетентностей) у процесі планування й виконання навчальних проектів, орієнтованих на створення і презентацію учнем специфічного для цього предмета продукту.
3. Виникає в результаті проблемної ситуації є лише першим і необхідним кроком до формулювання проблеми, а для її остаточного формулювання необхідно всебічно і глибоко проаналізувати саму проблемну ситуацію.

90. Хто розробив класифікацію методів навчання за характером пізнавальної діяльності

1. Є. Голант.
2. І. Лернер.
3. П. Гора.

91. Самостійне розв'язання учнями проблеми (висувають ідеї, перевіряють, підбирають джерела, матеріали, приклади) – це

1. Дослідницький.

2. *Евристичний.*

3. *Репродуктивний.*

92. Спосіб взаємодії вчителя й учнів, що може бути виражений у переліку (алгоритм) дій учителя, – це:

1. *Принцип навчання.*

2. *Метод навчання.*

3. *Прийом навчання.*

93. Визначте модель навчання, яка характеризується такими ознаками: учень виступає в ролі «об'єкта» навчання; учень повинен засвоїти й відтворити матеріал, переданий йому вчителем, текстом підручника тощо. Основні методи: лекція-монолог, читання, пояснення, демонстрація, відтворювальне опитування учнів:

1. *Пасивна модель.*

2. *Активна модель.*

3. *Інтерактивна модель.*

Контрольні питання до екзамену
з освітньої компоненти «Методика навчання всесвітньої історії»
для студентів 4-го курсу історичного факультету

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання всесвітньої історії».
2. Етапи розвитку історичної освіти в Україні на сучасному етапі.
3. Структура історичної освіти.
4. Сучасна система шкільної історичної освіти в Україні.
5. Зміст шкільної історичної освіти.
6. Основні напрями навчального пізнання історії.
7. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з історії.
8. Навчально-методичний комплекс з історії.
9. Поняття про вміння в методиці навчання історії.
10. Види пізнавальних умінь, що формуються в шкільних курсах історії.
Методика формування пізнавальних умінь.
11. Кабінет історії в школі.
12. Проблема вивчення пізнавальних можливостей учнів у методиці навчання історії.
13. Пізнавальні процеси в навчанні історії.
14. Особливості пізнавального інтересу учнів до історії.
15. Проблема диференційованого підходу до учнів у навчанні історії.
16. Принципи навчання історії.
17. Методи навчання історії, їх класифікація.
18. Словесні методи навчання: розповідь, пояснення, бесіда.
19. Методика використання на уроці шкільного підручника історії.
20. Методи роботи з історичним документом.
21. Методи роботи з історичними картами на уроках історії.
22. Використання наочності, ТЗН у навчанні історії.
23. Характеристика основних моделей навчання історії.
24. Інноваційні технології.
25. Проблемне навчання.
26. Проектна технологія навчання.
27. Інтерактивне навчання.
28. Структура інтерактивного уроку історії.
29. Модульна система навчання
30. Групові форми роботи на уроках історії.
31. Гра на уроці історії.
32. Типи та структура сучасного уроку історії.
33. Методика проведення різних типів та елементів структури уроку.
34. Підготовка вчителя до уроку.
35. План-конспект уроку історії, його обов'язкові компоненти.
36. Аналіз та самоаналіз проведеного уроку.
37. Лекція, семінар у навчанні історії.
38. Лабораторне заняття, практикум у навчанні історії.
39. Форми перевірки результатів навчання історії.

40. Функції та принципи перевірки результатів навчання історії.
41. Сучасні підходи до оцінювання рівня навчальних досягнень школярів на уроках історії.
42. Технологія оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів з історії в основній школі в контексті компетентнісного підходу.
43. Основні напрямки та форми позакласної роботи.
44. Краєзнавча робота в загальноосвітній школі.
45. Археологічне краєзнавство в системі підготовки вчителя історії.
46. Методичні рекомендації щодо створення шкільного музею, написання історії рідного села, міста, вулиці, дослідження історії рідного краю.
47. Професіограма. Функції вчителя історії та вимоги до нього.
48. Манери вчителя.
49. Роль особистісних якостей у професійній діяльності вчителя.
50. Компетентність учителя.
51. Методика формування історичних понять на уроках історії.
52. Методика формування понять: раб, рабовласник, держава, культура.
53. Формування вмінь та навичок учнів у процесі вивчення історії.
54. Методика формування вмінь працювати з історичними джерелами.
55. Скласти пам'ятки для учнів: “Як рецензувати відповідь”, “Як працювати з книгою”, “Як читати газету”.
56. Визначити виховні можливості та методику їх реалізації в темі уроку “Повстання Спартака” (6 кл. Всесвітня історія).
57. Установити міжпредметні зв'язки та методику їх використання під час вивчення теми “Розселення стародавніх східних слов'ян на території сучасної України” (7 кл. Історія України).
58. Установити міжпредметні та міжкурсові зв'язки під час вивчення теми “Відкриття Америки Колумбом?” (7 кл. Всесвітня історія).
59. Методика проведення театралізованих уроків.
60. Методика проведення уроку-гри.
61. Дайте порівняльну характеристику пасивній та активній моделям навчання.
62. Назвіть позитивні сторони та недоліки традиційного навчання.
63. Обгрунтуйте ефективність використання групової форми роботи на уроці історії.
64. Побудуйте структуру інтерактивного уроку.
65. Назвіть позитивні сторони та недоліки модульного навчання.
66. Обгрунтуйте різні підходи до класифікації методів навчання.
67. Класно-урочна система навчання: традиція чи пережиток минулого? (Аргументуйте відповідь).
68. Урок – основна форма навчального процесу. Назвіть альтернативні форми. (Обгрунтуйте свій вибір відповідної форми роботи).
69. Складіть пам'ятку для вчителя до підготовки інтерактивного уроку.
70. Дайте порівняльну характеристику різних класифікацій типів уроків історії.
71. Запропонуйте нові принципи навчання в системі особистісно орієнтовного навчання.

72. Запропонуйте свої технології розвитку пізнавальних можливостей учнів.
73. Запропонуйте методи, форми та засоби для формування пізнавального інтересу учнів.
74. Назвіть методи та прийоми інтерактивного навчання. (Урахуйте вікові особливості учнів).
75. Сформулюйте питання для рефлексивного етапу уроку історії.
76. Зробіть порівняльну характеристику основним умінням учнів, що формуються під час пасивного та активного навчання.
77. Запропонуйте свої форми роботи перевірки результатів навчання історії. (Врахуйте вікові особливості учнів).
78. Охарактеризуйте різні системи оцінювання рівнів навчальних досягнень учнів. Укажіть позитивні сторони та недоліки традиційної та нової системи оцінювання.
79. Назвіть приклади прийомів оцінювання навчальних досягнень учнів. Складіть таблицю оцінювання, внесіть різні пункти контролю та самоконтролю.
80. Запропонуйте свої дидактичні ігри для застосування на уроці історії. (Ураховуйте типи дидактичних ігор та вікову періодизацію учнів).
81. Складіть власний перелік вимог до сучасного підручника з історії.
82. Активне та інтерактивне навчання. Обґрунтуйте диференціацію понять.
83. Назвіть умови, за яких учень буде виступати рівноправним суб'єктом навчальної діяльності.
84. Проаналізуйте основні цілі й завдання навчання історії на сучасному етапі. Запропонуйте свої варіанти.
85. Інтеграція навчання – шлях до розвитку творчих здібностей дитини. Зінтегруйте навчальний курс історії з іншими предметами.
86. Особистісний підхід у навчанні сприяє розвитку компетентностей учнів – пізнавальних, творчих, комунікативних, оргдіяльнісних. Охарактеризуйте кожен компетентність.
87. Нетрадиційні форми уроків: перспектива в освіті чи наслідування модних тенденцій. (Запропонуйте свої форми уроків).
88. Назвіть актуальні прийоми формування навчальних груп у класі.
89. Складіть схему плану-конспекту інтерактивного уроку історії. (Урахуйте вимоги щодо послідовності та поєднання етапів уроку).
90. Напишіть, як би Ви оформили кабінет історії в школі. (Дотримуйтеся вимог до кабінету історії).

Навчальне видання

Буравський О. А.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»**